

Rákosi Jenő ünneplése.

— Országos ünnep az Otthonban. — A kormányzó levele Rákosi Jenőhöz. A kormány, az Akadémia, a Kisfaludy-Társaság, a Pelőfi-Társaság, a Főváros, az Újságírók Egyesülete és az egyesületek küldöttei üdvözlik Rákosi Jenőt. — Apponyi Albert üdvözlő beszéde a magyar közönség nevében.

Az ország ma ünnepét ült Rákosi Jenő tiszteletére. Összegyűlt az Otthon-Körben a közélet színe-java s a tudományos, politikai és irodalmi testületek küldöttei, azután a közművelődési és társadalmi egyesületek képviselői sorra elébe járultak az ősz írónak és kiemelve félszázados munkásságának elévülhetetlen érdemeit, meghajtották előtte a hálás elismerés lobogóját. Szárnyaló szavak fakadtak föl a lelkek mélyéből s a kifejezett szép-gondolatok lelkes zenéjét a szemek ragyogása s a szívek forró dobogása kísérte. Az egész fényes társaság, József királyi herceggel az élén, összeforrt a szeretetben és a lelki föl-emelkedésben, a mely ennek a mai ünneplésnek uralkodó vonása volt. Egy eltiport nemzet életakarata s eltiporhatatlan eszményeihez való rendületlen ragaszkodása emelkedett ki lángoló tűzoszlop gyanánt a mai ünnepség mélységéből. Egy nemzet, a mely csüggedetlenül a balsorsban így ünnepli nagyjait és szellemi életének

vezéreit, nem fog örökösen keseregni a romokon, hanem erős szívvvel és büszke öntudattal új munkába fog és semmi kétség benne: fölépíti újra a nemzeti élet teljességét s visszaszerzi újra és csorbítatlanul ezeréves palotáját.

Ez a bizodalom megkapó erővel kifejezésre is jutott az ünnep szónokainak szózatos ajkán. A kormányt *Teleki* gróf miniszterelnök és *Rubinek* Gyula képviselték s *Pekár* Gyula, a főváros nevében *Sipőcz* Jenő polgármester, az Akadémia megbízásából *Herczeg* Ferenc, a Kisfaludy-Társaság képviselőjében *Szász* Károly, a Pelőfi-Társaság nevében *Császár* Elemér, az Újságírók Egyesülete nevében *Márkus* Miksa üdvözölte Rákosi Jenőt. Mindmegannyian elméjük legszebb virágait szakították le, gyönyörű koszorút fonva Rákosi Jenő halhatatlan feje körül. Az ünnep kimagasló szónoklata azonban *Apponyi* Albert grófé volt, a ki a közönség nevében szólva, hatalmas történelmi vonásokkal

ecsetelte a pályát, a melyet Rákosi Jenővel együtt futottak meg a nemzeti eszme szogálatában. Mély hatást tett, a midőn megemlékezett — nevének említése nélkül — Tisza Istvánról, a kit ő nemcsak akkor tartott forrólelkű nagy magyarnak, a mikor már nem volt az élők sorában. Egy időben — a demokratikus haladás, értsd: az általános választójog miatt — eltértek utjaik, Apponyi a Rákosi Jenőtől. De most újra találkoztak és a két öreg veterán — egymond — töretlen erővel és törhetetlen akarattal itt áll elszánt harci készséggel azokért az eszmékért, a melyekért egész életükben küzdöttek.

Hatalmas taps kísérte Apponyi Albert szavait, a kit egyáltalán a közönség az egész ünnepség alatt a legmelegebb ovációban részesített.

A hivatalos szónoklatok végén *Ivánfi Jenő*, a Nemzeti Színház kitünő művésze elszavalta *Szavay Gyula* szép alkalmi ódáját. Meleg hatása volt mind a sikerült költeménynek, mind pedig a nagyszerű szavalatnak.

Azután fölemelkedett *Rákosi Jenő* és sorra válaszolt minden egyes üdvözlésre. Azzal a közvetlenséggel, a mely az ő sajátossága; keresetlen, egyszerű szavakkal, de mélyenjáró értelemmel köszönte meg kinek-kinek egyenként s a közönségnek egyetemlegesen azt a páratlan szépségű ünneplést, a melyben a mai napon része volt. Az ünneplő közönség a szeretet minden jelével, tussal, éljenzéssel, lelkes tetszéssel fogadta szavait.

Még kell emlékeznünk az Otthon érdemes elnökéről, *Hoitsy Párol*, a ki nemes lendületű szavakkal nyitotta meg s vezette az ünnepi közgyűlést. A Budai Daloskör a polgármester beszéde után egy szép magyar énekkel s az ünnep végén a Himnusz nagyhafásu eléneklésével gazdagította a felejthetetlen ünnepszeg szorozatát.

Az ünnep a különböző egyesületek küldött-ségeinek fogadásával végződött, a kik egy-egy virágszálat nyújtottak át Rákosi Jenőnek rövid beszédek vagy megkapó szavak kíséretében.

Az Otthon-Kör helyisége, a mely a jubilaris ünnep keretében szolgált, gazdag virágdísszel volt ékesítve s az Otthon tagjai megható szeretettel vették körül hófehér fejű, de örök fiatal-sággal s üde lélekkel megáldott mesterüket.

Horthy Miklós kormányzó tartalmas, szép levelet intézett Rákosi Jenőhöz, a jubilaris ünnep alkalmából kifejezve iránta elismerését és jó kívánságait.

Részletes tudósításunk az ünnep lefolyásáról alább következik.

A kormányzó üdvözlő levele.

A kormányzó ur őfőméltósága egyik kabinetirodai titkárával a következő levelet nyújtotta át Rákosi Jenőnek:

Kedves Rákosi!

Melegen üdvözlöm Önt a mai napon, a midőn félszázadnál hosszabb irodalmi és közéleti működésének évfordulójára érve, az egész ország ünnepelve veszi körül.

Boldog meglelégedéssel tekinthet vissza

Ünnepi gyűlés az Otthon-körben.

Az országos ünnep helyeül szolgáló Otthon-kör Esterházy-utcai helyisége körül már kora délután mozgalmas volt az élet. Diszruhás rendőrök és diszbe öltözött hajduk állottak sorfalat az épület előtt. A bejáró lépcsőfokait piros szőnyeg borította s piros szőnyeg futott végig a tágas előcsarnokon föl egészen a második emeleten levő nagyteremig, az Otthon diszterméig.

A gyülekezés.

A földszinti előcsarnokot virág-, palma- és babérerdővé varázsolta a rendezők keze. Nemzetiszinű zászlócskák, drapériák lengenek a falakon, a hall hatalmas fehér oszlopain s a lépcsőház minden fordulójánál két apró magyar zászló közé tűzött magyar cimerekesíti a falakat. Ünnepi diszben pompázik a hatalmas nagy terem, a melyet elborít a virágok, a babérfák, a nemzetiszinű és bársonydrapériák tarka dísz. . . . A közgyűlési terem közepén széles emelvény, fölötte az ünneplő életnagyságu arcképe s a nagy terem egyik sarkában Rákosi Jenő kis bronz-szobra, hirdetője a szeretetnek és a tisztelőnek, a melyel vezérüket, mesterüket tanítványai övezik.

Egyre sűrűbb sorokban érkeznek az ünneplők . . . Az utcán kíváncsi tömeg nyüzsög s az épület előtt tarka rajokban hullámszik az ünnepre igyekvő közönség, a diszruhás rendőrök, a daliás hajduk s a fekete öltözékben buzgólkodó rendezők között. Benn a teremben egyre erősebb a zsongás s egymásután jelennek meg irodalmi és közéletünk kitünőségei, társadalmi életünk elitje, hogy átadják a hódolat palmáját az ünneplőnek, a kit izgatottan vár már a buzgó rendezőség, az élén *Kun Andor* dr.-ral, *Szomaházy Istvánnal*, az Otthon alelnökével, *Bethlen Oszkár* dr.-ral, *Radó Rikárdal* és *Halász József* székesfővárosi igazgatóval. Harsány éljenzés zug végig az épületen: megérkezett *Rákosi*

egy érdemekben gazdag multra, melynek különös fényt kölcsönöz a magyar kultúra előbbrevitelére irányított mindenkori lankadatlan törekvése.

A midőn megragadom az alkalmat, hogy Önnek legbensőbb szerencsekívánataimat kifejezzem, egyúttal szívből kívánom, hogy Isten áldása kísérje további működését is.

Budapest, 1920. október 23.

Horthy s. k.

Jenő. Meleg szeretet száll feléje s az éljenzés összeolvad a tussal, a mellyel *Apponyi Albert* grófot köszöntik. *Apponyi* belép a terembe, *Rákosi Jenő* künn marad az előcsarnokban s várja *József* királyi herceget, a ki néhány perccel a diszközgyűlés megnyitása előtt érkezett meg szolgálattelvő kamarásának, *Álgya-Pap Sándor* ezredes kíséretében. Lelkes éljenzés fogadja a királyi herceget, a kit az épület kapujában *Kun Andor* dr., az Otthon alelnöke, *Hegedüs Gyula*, az Otthon főtitkára és *Bethlen Oszkár* dr., a rendezőbizottság elnöke fogadott és kalauzolt. A diszterem bejárata előtt *Rákosi Jenő* és *Hoitsy Pál* üdvözölte a királyi fenséget, a ki megköszönve az üdvözlést, a középső terem baloldalán az elnöki emelvény mellett fenn tartott emelvényen foglalt helyet.

Ugyanekkor *Rákosi Jenő* az ünneplő közönség hőmpolygó éljenei, tomboló lelkesedése között lép be a nagyterembe s tapsorkán kíséretében foglalja el helyét az emelvényen. Ekkor már az Otthon mindhárom nagytermét zsúfolásig megtöltötte az ünneplésre megjelent küldöttségek és előkelőségek sora, a kik között ott voltak:

Teleki Pál gróf minisztereinek, *Rubinek Gyula* és *Sréter István* miniszterek, *Pekár Gyula* államtitkár és felesége, *Fürstenberg* herceg német követ, *Wlassics Gyula* báró, *Berzeviczy Albert*, *Beöthy Zolt.*, *Szász Károly*, *Szurmay Sándor*, *Hazai Samu* báró, *Concha Győző*, *Apponyi Albert* gróf és felesége, *Földes Béla* és felesége, *Tóry Gusztáv* dr., *Meskó Pál*, *Méhely Kálmán*, *Hegedüs Loránt*, ifj. *Wlassics Gyula* báró, *Jekelfalussy* altábornagy, *Nemes Antal* püspök, *Raffay Sándor* püspök, *Sipőcz Jenő* polgármester, *Eckhardt Tibor* sajtófőnök, *Nádasy Imre* és *Mattyasovszky* főkapitányok, *Beniczky Tamás* főparancsnok, *Bárczy István*, *Giesswein Sándor*, *Andreánszky Jenő*, *Juhász Andor*, *Balogh Pál*, *Jászai Mari*, *Rákosi Szidi*, *Csillag Teréz*, *Hevesi Sándor* dr., *Ferenczy Zoltán*, *Palugyai Móric*, *Sebestyén Gyula* dr., *Hutyra Ferenc*, *Polnay Jenő*, *Lánczy Leó* és felesége, *Neményi Imre*,

Chorin Ferenc, Sándor Pál, Evva Lajosné, Gőnczy Béla és felesége, Geszti Andor, Gőnczy Vilmos és felesége, Kozma Andorné, Hoor Tempis Mór, Hermann Béla dr., Keszthelyi Ernő, Korányi Sándor báró, Kohner Adolf, Hevesi Simon dr., Karafíth Jenő dr., Ilosvay Lajos, Buday Barna, Pálmay Ilka, Rippl-Rónai József, Geguss főügyész, Bársony István, Petri Elek ref. püspök, Chorin Ferenc, Tóth János volt miniszter, Némethy Károly, Székely Ferenc, Miklós Andor, Rózsa Károly, Kovács-Nagy Sándor stb. stb.

A küldöttségek.

A küldöttségek mellett megjelentek: **Országos Közművelődési Tanács** (Némethy Károly, Arkay Kálmán), **Nyelvtudományi Társulat** (Szily Kálmán), **Fermészettudományi Társulat** (Ilosvay Lajos), **Kultuszminisztérium** (Tóth Lajos, Imre Sándor, Jevszky Sándor), **Budapesti Tudományegyetem** (Ballagi Aladár dr.), **József Műegyetem** (Czakó Adolf, Berenczy Béla, Karsay Károly), **Nemzeti Múzeum** (Fehérvári László), **Múzeumok és Könyvtárak főfelügyelősége** (Mihely József, Lőrinczy György), **Műemlékek Országos Bizottsága** (Kertész K. Róbert, Lechner Jenő dr.), **Országos Történelmi Ereklye Múzeum Társaság** (Veres Endre dr., Tokay László), **Országos Magyar Szépművészeti Múzeum** (Petrovics Elek), **Országos Színművészeti Tanács** (Voivodics Géza), **Országos Színészegyesület** (Szilágyi Vilmos, Stella Gyula, Ghéczy István), **Színepi Szervezők Egyesülete** (Heltai Jenő, Harsányi Zsolt), **Operaház** (Szemere Árpád), **Nemzeti Színház** (Wlassics Gyula báró), **Nemzeti Színház művészei** (Gyenes László), **Régi Népszínház** (Vidórák Kassay Vidor), **Színművészeti Akadémia** (Sebestyén Károly), **Nemzeti Zenede** (Szendy Árpád, Kern Aurél, Haraszi Emil), **Zeneművészeti Főiskola** (Hubay Jenő, Moravcsik Géza), **Iparművészeti Társulat** (Alpár Ignác, Györgyi Kálmán), **Magyar Nemzeti Szövetség** (Szörcey József), **Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligája** (Ajtay József dr., Okolicsányi László dr.), **Magyar Királyság Pártja** (Raffay Sándor, Neményi Imre, Nemes Antal), **Székely Nemzeti Párt** (Györfy Gyula, Tuzson János, Horváth Árpád dr.), **Magyar Néprajzi Társulat** (Czakó Elemér dr., Solymosy Sándor dr., Madarassy László), **Nemzeti kaszinó** (Jekelfalussy Zoltán), **Petőfi Társaság** (Császár Elemér dr.), **Szigligeti Társaság** (Sas Ede), **Dugonics Társaság** (Szalay József, Móra Ferenc), **Csokonay Kör** (Pap Károly dr., Kardos Samu), **Kisfaludy Társaság** (Szász Károly), **Szent István Társulat** (Giesswein Sándor, Erdőssy Károly, Négyessy László, Reiner János), **Hollós Mátvány Társaság** (Morvay Győző dr., Nemes Antal dr.), **Országos Nőképző Egyesület** (Csiky Kálmáné, Zsilinszky Mihályné), **Szabad Liceum** (Rédey János), **Társadalmi Múzeum** (Szánló Menyhért), **Erzsébet Népakadémia** (Hegedűs István dr., Vörösvári Ferenc), **Budapesti Református Teológia** (Pruzsinszky Pál dr., Hamar István, Pap István dr.), **Ujságírók Tisztviselői Egyesülete** (Sümegei Vilmos, Szilágyi Miklós, Pap Géza), **Ujságírók Körházi Egyesülete** (Salasinszky Imre, Sándor Mihály), **Külföldi lapírók szindikátusa** (Scherl Ervin dr.), **Budapesti Grafikusok és rokoniparosok** (Kertész Árpád), **Magyar Jurista Klub** (Karafíth Jenő dr., Kelemen Kornél, Lázár Andor), **Izraelita Magyar Irodalmi Társaság** (Fischer Gyula dr., Bánóczy József dr.), **Honszeretlet** (Ilosvay Gusztáv, Gál Sándor), **Országos Magyar Gazdasági Egyesület** (Buday Barna), **Országos Magyar Kereskedelmi Egyesület** (Sándor Pál, Horváth Nándor, Balkányi Kálmán), **Tisztviselői kaszinó** (Ráth Endre dr.), **Lipótvárosi kaszinó** (Baracs Marcell dr., Polacsák Alfréd dr.), **Nyugalmozott Katonatisztek Országos Szövetsége** (Lukachich báró, Hazai báró, Ehmann tábornok), **Magyar Adria Egyesület** (Gonda Béla, Némethy József), **Zsófia Gyermekvédő Otthon** (Óváry Ferenc dr., Lichtenberg Kornél dr., Podor Oszkár dr.), **Országos Gyermekvédő Liga** (Széchenyi László gróf, Neugebauer Vilmos), **Pestvármegye**

(Rexa Dezső), **Dunántúli Közművelődési Egyesület** (Simontics Elemér, Lőrinczy György), **Balaton Szövetség, Balatonalmádi fürdő r. t., Pozsonyi Irodalmi Társaság** (Hamvas József), **Pozsonyi egyetem** (Pekár Mihály dr., Váry Rezső dr.), **Délvidéki Liga** (Lányi Márton, Dajkovic Lajos, Pető Lajos), **Felvidéki Liga** (Dingha Béla dr., Schubert Zoltán dr.), **Kolozsvári egyetem** (Menyhárt Gáspár dr., Dési Lajos dr.), **Szepesti Szövetség** (Walkó Rezső dr., Hajdu Gyula dr., Novotny Margit), **Magyar városok országos kongresszusa, Külföldi magyarok szövetsége** (Simon Elemér dr., Kemény Arnold dr., Oberschall Pál dr.) stb.

Az ünnep a **Budai Dalárda** énekszámaival kezdődött. A dalárda nagy hatással énekelte Aggházy: **Ima a hazáért** című dalát, melyet a diszes közönség mély megilletődéssel hallgatott végig.

Hoitsy Pál megnyitó beszéde.

A taps és éljenzés lecsillapultával Hoitsy Pál elnök a diszközgyűlést a következő beszéddel nyitotta meg:

Fenséges Főherceg! Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Nincs Európában még egy nép, a mely annyit foglalkozik a jövődjével, mint a magyar. Az oka ennek nyilvánvaló. Félti ezt a jövődjét a szellem árnyékától is. Ezért foglalkozik szüntelenül vele. Hisszük, hogy utódaink is szeretni fogják ezt a hazát, hogy áldozatokra is készek lesznek érdekében és hogy bele fognak kapcsolódni az emberiség nagy társaságának munkájába, hogy ez által biztosítsák ennek a nemzetnek nemcsak jövődjét, hanem azt is, hogy ez a jövődjé fényes legyen. Ennek a nagy hitnek van nálunk egy kimagasló prófétája, apostola. Próféta. A jövőbenző és a jövőbelátó szemmel vizsgálja az ekkövetkezendő századokat. Megállapítja, hogy ennek a nemzetnek élete, jövődjé az ő nemzeti kultúrájától függ. Ez a megállapítás hitté erősödik lelkében, lángoló szavakkal hirdeli népének ezt a hitét. Ez a próféta Rákosi Jenő! (Szűnni nem akaró, lelkes taps és éljenzés.) Apostol. Ki akarja terjeszteni ezt a magyar kultúrát, kibebb tolja annak határait, mélyebbé teszi annak tartalmát. Költői munkákat alkot, lelkének kincseit adja oda, hogy fölkészítse ennek a kultúrának a templomát. Ez az apostol is Rákosi Jenő! (Lelkes éljenzés és taps.)

Azért jöttünk ma egybe, hogy öt ünnepeljünk. De bevallhatjuk szívünkben, hogy az ünnepelésre nekünk kevesebb szükség van, mint nekünk. Ő állított magának emléket, mint Horatius mondja, aere perennius. (Ugy van!) Beírta a nevét a magyar irodalomtörténetbe, de a magyar nemzet történetébe is. De nekünk szükségünk van az ünnepelésre. Nekünk példát kell mutatnunk az ifjuság számára. Nekünk bizonyosságot kell tennünk arról, hogy ezért a nemzetért élni és dolgozni készek vagyunk. Ünnepünk egyszerű, mert csak virággal ünnepelünk, de ennek a virágnak megvan a nagy jelentősége és értéke. Görögország is babérkoszorúval jutalmazta az olimpiai győzteseket és a koszorút az egész nemzetnek tapsai között vitték át a megkoszorúzottak. Virágainkat az teszi becessé, hogy a nemzeti kultúra előkelőségei nyújtják át ezt a koszorút. A virág azonban hamar hervad, gyorsan pusztul. A mai ünnepnek némi csekély külső jelét is adjuk, Mesterünk, Vezérünk, a szeretetnek ez ünnepében, a mellyel szívünk és lelkünk minden melegével magunkhoz ölelünk. (Taps és lelkes éljenzés.)

Pekár Gyula államtitkár üdvözlő beszéde a kormány nevében

Az elnöki beköszöntő után Hoitsy Pál elnök átadta a szót Pekár Gyula államtitkárnak, a ki a kormány képviselőjében Rákosi Jenőt a következő beszéddel üdvözlötte:

Fenséges Királyi Herceg! Méltóságos Urunk! Istenmerte nagy megpróbáltatások nehéz napjait éljük, nincs a teremtésben vesztes csak mink, e planéta elismerten legszerencsétlenebb nemzete. Ny percekben, midőn az ősi határainkat tartó szent korona abroncsát hóhérkezek kétharmadával szoritják szűkebbre Hungária véres homlokai körül, midőn annyi milliárdnyi anyagi és még annyi szellemi kárt vallunk — ilyen súlyos percekben a nemzet százszoros szeretettel őrzi ama javait, a mik még megmaradtak. Őrzi főként kulturáltságainkat. Ezek nemcsak a mi legfőbb nemzeti kincsünk, hanem utolsó tartalékunk is, sőt döntő fegyverünk a most meginduló nagy harcban. E harc a csonka szervezet harca. — és ugyan ki tilthatja le amaz isteni ösztönét, hogy újra ép, újra egész akarjon lenni? Az amputált nemzet is ember, de mégis különbözik az egynyi embertől abban, hogy elveszett tagjait visszanyerheti — csak életrefjén, életakarátan mulik... E harc a mi kultúrfelettségünk harca és én hangsúlyozom: erős a vas, éles a vas, de egyedül a kultúrfelettség diadalai teljesekek, véglegesek, felelhetetlenek.

Kulturáltságaink? az anyagi országot kirabolhatják, de szellemi kincsünk érintetlen, sőt a nemzeti őserő e láthatatlan rezorjában kamatoz-

kamatjával most kamatozik legjobban a multak erénye, szenvedése. Mert első és legfőbb értékünk mégis csak az ember, a turáni elme tulajdonosa, a magyar ember, Istennek ama jókedvében teremtett, sok hibával sallangos, de még több tehetséggel dus homo sapiense, a ki Zrinyitől Deák Ferencig, Ballassától Petőfig, Bolyaitól Eötvös Lorántig a hősiesség, a becsület, a lánglelkiség annyi pazar pompáját tudta ragyogtatni. A jelen reprezentatív egyeniségei közül, sajnos, sokakat elsodort a világvihar, de a megmaradtok, a magyar elme ragyogatói közt korunk egyik vezető szellemeként látom én Méltóságodat. — látom, mint emersoni reprezentatív férfit, egy bus ország tapsai közepette. (Éljenzés.)

E bus ország nincs ünneplő kedvében s ma mégis ünnepel, tán mert a magyar halhatatlanságot hirdető Rákosi Jenőben voltaképp a maga géniuszát, a maga koporsóból is kitörő halhatatlanságát ünnepli, Ime, itt Méltóságod előtt az ország és itt ma szoboravatás készül: az elismerés, a bámulat, a hála, a szerelet izzó, de láthatatlan nemes ércből, itt ma szobrot önt a kegyelet, egy élet, egy pálya, egy ragyogó tehetség sok színnel káprázó fényes szobrából, melyet a nemzet mint nemzeti értékét emel magas piedesztálra. E szobor lantot tart: A lanton aranybetűkkel írvák „Aesopus” és a többi eredeti remek nevei, ezüstbetűkkel pedig a shakespearei és antik fordítások címei... a lant hurjai közé toll, a publicista hegyes tollja van tűzve, ezzel a jelmonddal: „A magyarért”, a magyarnak egy egész magyar életet áti! Szép élet, fényes, mint a napsugár s e napsugár még a ma sötét felhőin is áttör s a hit melegével világít nekünk. E hit az Istenben s a magyar nemzet örökkévalóságában való szent hit.

Ugy negyven éve Méltóságod Jézus nevével kezdte meg lapját s annyi lustrumot át in hoc signo harcolt a keresztény világnézetért, midőn tavaly szentségtörő kezek a világnézet meg akarták dönteni, Méltóságod a szenvedők közül elsőnek szenvedett az eszméért. A háboru előtt a hetvenévesek lemondásával már-már le akarta tenni a tollat, de jött a világvihar s ebben mintegy büvöltette születtett újjá, fiatallú Rákosi Jenő. A nemzeti veszedelemben talált rá az ifjuság legendás csodaforrására: megfürdött benne s 20 éves erővel kelt ki belőle, hogy a tollal harcoló magyar rohamcsapat élére álljon. Ott harcolt legelő s ő nem tette le a fegyvert. Ott van most is elől s annyi vigaszra szoruló, kételytől öreg fiatal közt, ma is ő legerősebb, a legfiatalabb. Ő, a hetvennyolc éves: csodaember, a magyar elme, a magyar tehetség, a magyar hit, a magyar akarat csodája! És példája, büszksége, — ad saecula saeculorum... Valóban az ő szeretet Shakespearejének a szavait irhatjuk át rá: Rákosi Jenő zenije télt nem ismer, — ősz, de dusabb mindezen aratás után: lelke játszi, mint a hab elleméből kelő delfiné... Örök tavasz a lélekben, dus ősz a teremtésben, — a magyarok Istene tartsa meg őt ebben a csodás épségben!

Méltóságos Ur! A nemzet zászlót hajt Rákosi Jenő előtt s e zászló rudja mellett a nemzeti ünnep szép percében itt áll a magyar kiráuli kormány is. Áll üres kézzel, mert szegény, de tele szívvel, az ország e hálaáján tolmácsolva, üdvözlöm a kormány nevében Méltóságodat.

Sipőcz Jenő polgármester üdvözlöte.

A kormány képviselőjének nagy éljenzéssel és tapsal fogadott beszéde után Sipőcz Jenő polgármester, a székesfeváros nevében üdvözlötte Rákosi Jenőt:

Fenséges Királyi herceg ur! Méltóságos uram! Midőn a nemzet nagy fiát ünnepli, ebben kettős ok vezet. Az egyik érzelmi természetű. A hála érzete ama férfiu iránt, a ki egész életét a köznek, nemzetének szentelte s a ki szellemének gazdag kincseivel a nemzetnek tőkeértékét gyarapította. A másik indok, szinte azt mondhatnám, léleltani természetű. A nemzet nagy fiában saját magát, legkiválóbb ére nyeinek, legszentebb tulajdonságainak megtestesítőjét ünnepli, benne látja annak a jövőjének megtestesítőjét, a midőn boldogan állapítja meg, hogy fia között egy ilyen hatalmas nagy ész akadt s ekkor egyszersmind az a boldog megnyugvás és hit tölt el, hogy egy olyan törzs, a melynek ilyen bajtása van, nem veszhet el a népek nagy erdejében.

Nem minden korszak egyformán alkalmas e nagy férfiak ünneplésére. Nem alkalmas arra a hanyatlásnak, de nem alkalmas arra a fénynek korszaka sem. Nagy férfiu ünneplésére az a korszak alkalmas, a mikor a lét és nemlét határán van a nemzet, a mikor rettenetes küzdelmek és katasztrófák sújtották le, de viszont él benne a remény, hogy minden nagy katasztrófából is ki fog tudni lábalni, hogy egy új, boldogabb jövőbe léphessen. Hasonló korszakot élünk ma is. Ma a nemzet meghajtja zászlaját Méltóságod előtt, egyrészt azért, hogy mély haláljának adjon kifejezést, a miért szellemének gazdag kincseivel gyarapította a mi szellemi tőkeértékünket, de másrészt magának az ünneplésnek ezzel a tényével kifejezni akarja az élni vágyásnak, az élni akarásnak a tényét.

És e csodálatos kontraszt az, hogy ezt az újászületést éppen egy szűz és öreg ember repre-

zentálja előttünk, de talán még sem ellentéte ez annak, mert hiszen ebben az öregben egy igazi ifjúnak teheres akarata és lángelke ragyog. Rákosi Jenőnek minden szép és nemes iránt lelkesedő szíve ma is olyan, mint ezelőtt 50 esztendővel pályáján elindult, a szelleme pedig olyan, mint ahogy Rákosi írja a Szerelmek iskolájában: Dánia napfényes egéről és sugaráról, hogy nem égett, csak ragyog.

Ugyanúgy él benne ma is kiírhatatlanul az a hit, hogy Szent István országa a szent király által megállapított határokkal és az általa megszabott magyar nemzeti keresztény gondolatot élni fog tovább a jövőben is ezer éven keresztül.

A midőn én most, mint hazafi mely meghatottsággal ünneplem Méltóságodat, egyszerre mind méltóztassék megengedni, hogy mint a város polgára is egy-két szót intézhessék Méltóságodhoz. Buda-

Apponyi Albert gróf ünnepi beszéde.

Az egész ünneplő közönség feszült érdeklődéssel és osztatlan figyelemmel közepette emelkedett most szólásra Apponyi Albert gróf, hogy a nemzet közönsége nevében üdvözlje Rákosi Jenőt. Beszéde, melyet ismételt és sűrűn szakított meg a közönség zajos tapsa és éljenzése, a következőképp hangzott:

Méltóságos Uram! Tisztelőinek nagy száma arra kéri tőlem, hogy annak a sokfejű lénynek nevében, a melyet közönségnek nevezünk, üdvözljem Méltóságodat közpályájának nevezetes évfordulóján. Valóban a közönség az, a melyet ma elsősorban kell szóhoz juttatni, mert a közönséghez szolt Ön, nap-nap után, hosszú évtizedeken át; a közönség volt az Ön pártja, támogatója, eszméinek visszhangzója, néha bírálója is. De ma ez az egész közönség összefog, hogy ünnepelje Önben azt, a mi fölötté áll a részletek körül fémásható kontroverziáknak: egy hosszú és dicső irodalmi és hírlapírói pályá örökbecsű etikai, kulturális és nemzeti értékét.

Es hogy miért esett éppen én reám a közönség szöcsöveinek választása, miért éppen én általam akarja érzelmeit tolmácsolni, erre a kérdésre majd előadásom végén fogok válaszolni.

Másokra hagyom, nálam illetékesebbekre, hogy Méltóságod irodalmi működését méltassák; nekem elég gazdag téma a hírlapíró, Magyarország nagy hírlapírói nemzetségének utolsó életben levő sarja. Dessewffy Aurél, Kossuth Lajos, Kemény Zsigmond, Falk Miksa, Kaas Ivor, Bartha Miklós, Rákosi Jenő: így állapíthatnám meg azok névsorát, a kikhez a magyar hírlapíródalom magasra emelkedésének érdeme és emléke fűződik. És ezzel a megállapítással nem követek el igazságtalanságot a jelesek nagy számával szemben, a kik a nevezettek körül mint munkatársak sorakoztak, sem nem torlaszok el az utat azok előtt, a kik ezután fognak emelkedni, sőt inkább megjelölöm számukra. Ez az út a nagy tradíciónak hű megőrzése, a mely e nevekhez fűződik és a mely közösséget állapít meg köztük, bár sokszor harcban állottak egymással, a tradíció pedig az, hogy eszmék képviselői voltak, eszmékért küzdöttek. Nem eszmét kerestek egy üzletszerűleg kigondolt zsurnalisztikai vállalat-hoz, hanem az eszme szolgálatában létesítették a vállalatot. Az eszmei tartalomnak pedig megfelelt a forma tökéletessége és ez a magyar zsurnalisztika nagyjainak másik, nem csekély jelentőségű öröksége. Gyakran hallottam sajnálkozással emlegetni, hogy ez vagy amaz a tehetséges író „elkallódott” a hírlapírásban, hogy irodalmi kvalitásai a napi munkában elcsorogtak. Ennek a folyamatnak csak egy ellenszere van: irodalmi színvonalra emelni a zsurnalisztikai tevékenységet. Ehhez persze mester kell, mestere a szép prózának és mestere a hírlapírásnak, olyan mester, aminő az élők közt Rákosi Jenő, a kinek nemcsak minden cikkelye otthonra méltó a nemzeti irodalomban, hanem egész lapján elárad a tisztult izlés és az irodalomnak fénykorát oly dicsően jellemző tiszta erkölcsi érzék. A Budapesti Hírlap mindenkor azon lapok közé tartozott, a melyektől tiszta magyarságot lehetett tanulni s a melyeket a leggondosabb családanya bizalommal látható gyermekei kezében. Ez pedig nem csekély dicséret. (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.)

Rákosi Jenőnek eszméje az ő hírlapírói munkájában ugyanaz volt, a mely engem parlamenti működésemben vezetett: a nemzeti eszme, abban a sajátos kialakulásában, a melyet hazánk abnormis helyzete teremelt meg. Nálunk ez az eszme, a mely minden más nemzetnél magától értetődő dolog, küzdelem tárgya volt; a legfőbb hatalom azzal nem azonosította magát, hanem századokon át annak lefokozásán dolgozott s intézményeinkben azt megcsönkította és a tőle függő javakban való részesedést e csonkaság eltűrésének fokához mérte. (Ugy van!) Már pedig nem csupán területi értelemben megtámadhatatlan igazság az a jelmondat, hogy: *csonka ország nem ország*. (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.) A nemzeti életnek erkölcsi megcsönkítése szükségképpen elcsatnyúráshoz vezetett; összeomlásunk számos elszomorító és lealázó jelensége egyenean ide vezethető vissza. Az évszázadokon

pestnek még külön ünnepe is ez a mai nap, mert hiszen Rákosi Jenőnek van egy olyan különleges sajátos alkotása, a mely miniket budapestiekét közlel érdekel. És ez a budapesti Népszínház. Hálsak vagyunk ezért az alkotásért, a mely teljesen belekapcsolódik abba a programba, a melyet Rákosi Jenő nemzeti szelleme maga elé tűzött. Mely hálával és köszönettel adozunk ezért az alkotásért, a mely a főváros magyarrá tételére végtelenül sokat tett s a mely a nemzeti szellemet terjesztette itt, de túl még a város határain is.

A midőn tehát én mint hazafi és polgár mely tisztelettel hajlok meg Méltóságod előtt, tisztaszívemből kívánom, hogy ez az ifjú tűz, a mely lelkében lobog, még sokáig szemaforként mutassa az utat nemzeti hálás követőinek. Is'en éltesse! (Lelekes éljenzés és taps.)

át rendszeresen letompított nemzeti érzés nem állhatta ki a legsúlyosabb erópróbákat. (Ugy van!)

Az én politikai életemet ennek az igazságnak mindig világosabb fölismerése fejlesztette és irányította oda, hogy a nemzeti élet teljességének követelése vált annak tartalmává. (Éljenzés.) Sok nehézséggel kellett küzdenem, sok tiszteletreméltó tradíció kötelekeiből kellett kibontakoznom, míg ennek világos megformulálásáig eljutottam, de 40 év óta benne volt parlamenti működésemben az a *vezérgondolat és ez alkotta meg a kapcsolatot köztem és Méltóságod közt*. (Szünni nem akaró taps, lelkes éljenzés.)

Igen sajátos volt ez a kapcsolat; *személyi momentum alig volt benne; ritkán érintkeztünk, alig láttuk egymást*. Pártkötelek nem fűzött egymáshoz, bár többször tettem kísérletet ennek létesítésére. Amde ön változatlanul ragaszkodott lapjához, a pártoktól való teljes függetlenségéhez, és igaza volt ebben. (Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.) A nemzeti eszme szabadabban bontotta ki szárnyait abban a lapban, a hol Rákosi Jenő egyedül rendelkezett, mint abban a pártéletben a hol az elhatározások gyakran különböző tekintetek és erők eredőjeként jöttek létre. Képviselői mandátumot sem akart vállalni, bár csak „igen”-t kellett volna mondania, hogy az ölébe hulljon — mert egész erejét a hírlapnak akarta szentelni és mert a képviselői állás okvetlen valamely pártkeretbe való beilleszkedéssel járt volna, a mikor ott volt olyan párt, a mely gondolatvilágával ugyszólván azonos irányt követett. Nem volt tehát közöttnk semmi néven nevezendő külső kapocs és mégis, az *eszme közössége folytán, éveken át együtt haladtunk tisztán és kizárólagosan az eszme közösségének és az eszme iránt való teljes odaadásnak révén*. (Élénk éljenzés.)

Hálálkodjam-e azért a támogatásért, a melyet küzdelmes éveim hosszú során át a *Budapesti Hírlap*-tól nyertem és a melyet hasonlóval viszonzni nem volt hatalmam? Ha ezt tennem, leszállítanám azt az elikai értéket, a melyet az eszme iránt való abszolút odaadás képvisel. Ime, a mikor a nemzeti gondolat érvényesülésének feltétele iránt eltérő felfogásokat vallottunk, a mikor Ön a demokratikus fejlődés mérséklésében, én pedig az ahhoz való alkalmazkodásban láttuk e gondolat jövőjének biztosítását, el is váltunk egymástól. *Ön akkor ugyanazzal az erővel és ugyanabból az alapgondolatból kiindulva azt a kiadó férfit támogatta, a kinek tragikus halálát mindnyájan siratjuk, a kivel engem a sors mindig szembeállított, de a kiből a magyar nemzetnek egy nagy erőteremtőjét nem csak akkor méltányoltam érdeme szerint, a mikor már nincs az élők közt, de akkor is, a mikor közöttnk a legélesebb küzdelem folyt*. (Nagy taps.)

Amde most az eszmének ezt a kontroverziáját tárgyalanokká tették, mindnyájunk kísérletezéseit elsöpörték; és így könnyen megtaláltuk egymást újból, nem csupán azért, mert a vízözön, melybe régi törekvéseink belefulladtak, Lethe vize kell, hogy legyen, mely a vízözön előtti ellentéteknek meg emléket is elpusztítja és az összes ép erők összefoglalását lehetővé teszi az *újraépítés munkájában*, de azért is, mert eltérésünk csupán egy és ugyanazon eszme bizonyos időben és bizonyos körülmények között legbiztosabban érvényesülési módjára vonatkozott, tehát a dolog természete szerint muló természetű volt. A mi pedig összekötött és összeköt, az örök érvényű, azt ha elhomályosítják, nagyobb fényvel újból felragyog, ha eltemetik, magasabb életre újra fellámad. (Éljenzés.)

Es most már, befejezésül válaszolok arra a bevezetőleg felvetett kérdésre, hogy miért szemeltek ki éppen engem e fényes napon a közönség érzelmeinek tolmácsolására? Ugy hiszem, hogy ennek magyarázata igen könnyű. A közéleti szabadság két legfőbb szervének, a hírlapíródalomnak és a népképviselőknek utolsó felszabadából ketten állunk itt még *harcépes és tettekész veteránok*; (szünni nem akaró nagy taps, lelkes éljenzés.) talán remélhetjük, hogy a kettős mederben lefolyt múltnak képviselőiként *elfogadjanak minket azok is, a kikkel gyakran szemben állottunk*: a magyar parlament közel múltja üdvözlő a magyar hírlapíródalom közeli múltját, mi-

dőn Apponyi Albert szót Rákosi Jenőhöz. (Lelekes éljenzés és nagy taps.)

Együtt éltük át, együtt küzdöttük át, egymás mellett, többnyire egymással haladva, nemzetünk életének ez utolsó felszabadát, a mely annyi remény, annyi küzdelem és annyi hullámzás után katasztrófával végződött. Itt állunk a romok fölött, mint ennek a múltnak tanúi és hiteles magyarázói, sirva ugyan, de az újáépítés munkájára készen, sürgetve ennek erőteljes megindulását. Mikor két öreg ember, a ki élete munkáját látta összeomlani, nem esik kétségbe, akkor senkinek sincs joga kétségbeesni. Reméljük és kérjük a mindenható Istentől, hogy még öreg szemecink is láthassák reményeink teljesedését.

A közönség percekig tapsolva és éljenzve, följárva ünnepelte a beszéd befejeztével a szónokot és az ünnepet.

A Tudományos Akadémia üdvözlője.

Herczeg Ferenc beszéde.

Ezután Herczeg Ferenc mondotta el a következő beszédet:

A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából köszöntöm Rákosi Jenőt. A Tudományos Akadémia joggal büszke rá, hogy mindenkor ismerte és méltatta a hatalmas értéket, melyet Rákosi, a nemzeti kulturában képvisel; 1892-ben tagjává, 1909-ben tiszteleti, majd igazgató-tanácsának tagjává választotta. — Ily módon ráruházván minden dísz és elismerést, melyet az Akadémia magyar íróknak általában adhat. Az Akadémia ma együtt ünnepel az ünneplőkkel és együtt örül az örvendőikkel.

Es most méltóztassék megengedni, hogy nem az akadémikus, hanem Rákosi Jenő — a kinek szerény tanítványa szólhasson néhány szót a Mesterről.

Jól tette az Otthon és az Ujságírók Egyesülete, jól tették az írók és a hírlapírók, hogy ekkora nagy örömtüzet gyújtottak Rákosi Jenő tiszteletére. A tűz világít és melegít és soha nem volt még idő, midőn a magyarság jobban szomjazta volna a fényt és a meleget — a dicsőséget és a szeretetet — mint a mai.

Es jól tette Rákosi Jenő, hogy nem hallgatott a belső hangra, a mely azt tanácsolta neki, hogy távoztassa el magától az ünnepléti poharát. A nemzet a nagyjében önmagát becsüli meg és soha nem volt még nemzet, a melynek oly nagy szüksége lett volna az önbecsülésre, mint éppen a magyarságnak.

Az ünnep keretében nekem az a megtisztelő feladat kínálkozott, hogy méltassam Rákosi Jenőt, a költőt. En azonban erre képtelenségem érzem magam. Sem én, sem a velem egyivású írói nemzedék tagjai nem vagyunk arra hivatottak, hogy bíráljuk Rákosit, habár méltatás alakjában is habár a föltétlen magasztalás hangján is. Sokan vannak ebből a nemzedékből, a kiket pályájuk kezdetén Rákosi Jenő erős és ióságos keze emelt ki az ismeretlenség homályából, állított a közönség érdeklődésének éltető verőfényébe. Velem is ezt tette. Nekünk Rákosi Jenő mesterünk marad, vezérünk, a kit tisztelet, szeretet és hálával illet, a ki toronymagasságban áll lelki szemhatárunkon, a ki tekintély a szó legnemesebb értelmében, tekintély, miként apa a fiuk között. En tehát nem hozok Rákosi Jenőnek méltatást, de hozom egy egész írói nemzedék fiúi tiszteletét, szeretetét és háláját.

En különben sem tudnám megállapítani, hol kezdődik Rákosiiban a költő és hol az ujságíró. A költő és az ujságíró tolforgató kezébe ugyanaz a szív, a nagy magyar ember szíve, küldi a forró véráramot. A költő és az ujságíró — ez Rákosiiban egy harcok kétféle gesztusa, — a két gesztus egy célt szolgál: a cél a magyarság jobb jövője. Ez a nemzet, a melyet mi valamennyien elszánt szomorsággal szolgálunk, bizonyára a világ legkülönösebb népe. Időközönként elvakult makacssággal, csökönyös következetességgel öngyilkosságot követ el. Miután végigszenvedte az önkéntes halál minden borzalmasságát és leszállott a megbánás poklába, megtisztult büneitől, szentté lesz és harmadnapra feltámad ismét sirjából. Az elmult években Rákosi Jenő élete elkecseregett erőlködés volt, hogy kicsavarja a nemzet kezéből az öngyilkos fegyvert. Nem sikerült, sem neki, sem azoknak, a kik együtt éreztek és együtt küzdöttek vele.

Es ma egy különös, szinte kísérteties tünény tanui vagyunk, Rabelaus megírja, hogy midőn Pantagouel hajója az örök jég régiói mellett vitorlázott, a beláthatatlan óceánon egyszerre különös hangok emelkedtek. Emberi beszéd hallatszott a pusztá tenger fölött, szavak, fenyegető, kérlelő, menydörgő, sutfogó szavak, aranyiszavak, kegyetlen, maró szavak.

Valaki megmagyarázta Pantagouelnek, hogy sok idővel ezelőtt emberek harcoltak és vitatkoztak egymással, de a nagy hidegben megfagyott a hangjuk. Most déli szél emelkedett, a megfagyott beszéd megolvadt, a szavak megint hallhatókká lettek.

Magyarország fölött is forró orkán süvöltött el — és a magyar levegő most egyszerre megtelik Rákosi Jenő szavaival. Szavakkal, a melyeket évök-

kel ez előtt mondott el, és a melyeket akkor megfagyasztott a közömbösség tele. Most azonban megint halljuk őket, Rákosi Jenő szavait, a menydörgő, a fenyegető, a könyörgő, a kegyetlen, a véres, az aranyzvavakat; a szavakat, melyeket a maga sírját ásó magyarsághoz intézett.

Tisztelt ünneplő közgyűlés! Ünnepet ültünk és magyar szokás, hogy ilyenkor jó kívánságokkal adózzunk az ünneplőknek. Mit kívánjak Rákosinak a költőnek, mit az újságírónak, mit a vezérnek?

Miután elszármá már szép és boldogtalan hazáját, azt kívánom neki, érje meg a napot, midőn minden magyar újságíró költővé lesz és midőn Rákosi Jenő hangja harangkongással és orgonazugással lesz, hogy elmondhassa legmélyebb költeményét, legszárnyalóbb újságcikkét, hogy méltóan köszönthesse halottaiból feltámadó nemzetét!

A Kisfaludy-Társaság üdvözlése.

Szász Károly beszéde.

A nagy tapssal fogadott beszéd után Szász Károly szólalt föl, a ki a Kisfaludy Társaság nevében üdvözölte a jubilánst:

Tisztelt tagtársunk, kedves barátunk, Rákosi Jenő — a Kisfaludy Társaság meleg szeretetét, szívből fakadó üdvözlését hozom Neked, — mint a régi családi kert rózsáját, az országossá vált ünneplésnek Reád hulló virágözönében. Te, mint az Aesopus költője, kerültél be félszázaddal ezelőtt — fiatalon, még a harmincon innen — a Kisfaludy Társaságba. Azóta számtalan diadalod volt a színpadon, irodalomtörténetünk pályádról szólva, még Aesopusod sikerénél is fog feljegyezni nagyobb, az el nem muló irodalmi értékek értéklájára; mint publicista, szinte szédítő magasságba emelkedtetél felettünk, a nélkül, hogy magad valaha is, egy pillanatra is, megszedültél volna; az újságírók „Atyamestere” lettél, mert az irigységet nem ismerő atyai szeretettel fogadtad őket kebledre s mesteri tanításban részesítettél őket munkássággal; társadalmi téren is sokat dolgoztál, sok értékeset alkotál; részese lettél a törvényhozásnak; a vezető tehetségnek kijáró dísz és tekintély, mint hosszú közéleti pályád jutalmát, hervadhatatlan koszorúként hordozod tisztos homlokodon, de a mi szemünkben ma is az Aesopus költője vagy s ekként ünnepelek Téged.

Mert azzal, hogy az „Aesopus költőjének” nevezünk, nem csupán irodalmi bemutatkozásodat, első sikeredet jelöljük meg, — ez a kifejezés sokkal többet mond és jelent. Azt jelenti, az „Aesopus költője” név, hogy Te, mikor nem a színpadnak írtál, mikor nem drámai formába öntötted is mondani valót, mindig olyan elevenséggel és közvetlenséggel hatottál a közönségre, mint mikor drámaírói teljes fegyverzetben küzdöttél a sikerért a színpad dobogóján. Azért hívunk mi az „Aesopus költőjének”, mert Te is bizonyára annak érzed magadat. Hiszen pályád minden szakában másnemű legnagyobb sikereid közt is az első szerelemnek hevével és erejével minduntalan vissza-visszatértél a drámához, s színpadi munkáidban nemcsak fiatalkori álmaidat rögzítetted meg, hanem férfikorod küzdelmeinek s öregkorod bölcsességének is nyomait mutatják azok. Az „Aesopus költője” vagy Rákosi Jenő — s ezzel röviden jellemezve van a Te kivételes tehetségednek minden fénye és ragyogása, nemes törekvéseid iránya, munkásságod értéke, pályád jelentősége! . . .

S mikor így mai jubileumodon első fényes diadalod soha el nem muló emlékének jegyében a Kisfaludy-Társaság részéről a szeretetnek és hálának, az elismerésnek és büszkeségnek érzésével üdvözöllek, tolmácsolom egyben legmélyebb üdvözlését a Társaság Shakespeare-bizottságának is, mely bizottság Téged, mint a minden idők eddig legnagyobb költőjének egyik legkitünőbb magyar tolmácsát ünnepel, érezve azt is, hogy e nagy szellemnek nemcsak hivatott magyarázója, hanem az alkotás terén hű és méltó tanítványa is vagy.

A beszédet nagy tetszéssel fogadták.

A Petőfi-Társaság üdvözlése.

Császár Elemér üdvözölte ezután Rákosi Jenőt a Petőfi Társaság nevében.

Az a hódolat, a melynek osztályosa az egész nemzet, nem egyedül a viharvert Magyarország legnagyobb írójának szól, a kit most ünnepelek, hanem szól a költőnek, a ragyogó tollu publicistának is, a ki az orvos éles szemével és a szülő gondossággal figyeli a nemzet szívének erését. Megáldotta őt a gondviselés az igazi férfi legnagyobb adományaival, ésszel, erővel, bátorsággal. Az agg Toldi Miklóshoz hasonlíthatom őt, a ki kemény harcban vivja vissza az ország címerét. A Petőfi Társaság nevében üdvözlöm Méltóságodat, nemzetünk, közéletünk, irodalmunk ősz bajnokát, a legnagyobb magyar íróit. (Nagy taps és éljenzés.)

Ha lakást akar

takarítani, festetni, jól, olcsón végzi:

takarítási, festési, regenerációs, „PAX”-vállalat. Telefon 61-06.

Az Újságírók Egyesületének köszöntője.

Márkus Miksa mondotta ezután a következő beszédét:

A Magyarországi Újságírók Egyesületének elnöke köszönti a magyar újságírók vezérét. A tanítványok a mestert; az epigonok az óriást. (Nagy tetszés.) Köszöntünk Téged, a ki korhatal bennünket azokban az időkben, midőn nagy politikusok és nagy írók, a kik ma más dalokat dalolnak, szerenádokat zengedeztek legifjabb riporterkartársainknak is; de mindig verekedtél értünk, ha oly idők következtek, a mikor mindenki, a kinek söpörni valója volt a maga ajtaja előtt, a szemetjét a mi portánkra hordta, hogy aztán szemforgatóan, elszörnyülködve kiáltassa: Ime, ilyen az újságíró házatája. Ilyenkor Te mindig velünk, mellettünk, előttünk voltál. Szeretetének és haláljának jeléül a Magyarországi

Rákosi Jenő válasza.

Ivánfi Jenő nagyhatású szavai után Rákosi Jenő emelkedett szólásra. A közönség felemelkedett helyéről és kipirult arccal, lelkesen tüntetett Rákosi Jenő mellett. Majd siri csönd támadt, mikor Rákosi megkezdte beszédét, melynek során ezeket mondotta:

Forró köszönetemet fejezem ki a királyi herceg urnak és a közönségnek, a miért eljött. A királyi herceg ur egy oly nemes és magyar család ivadéka, (Nagy taps, a közönség feláll és tapsolva ünnepli József királyi herceget), a mely mindig egynek tartotta magát és hirdette magát a magyar nemzettel. (Éljenzés.) E nemzetnek minden ügyéből kivette részét, nemcsak az örömeiből, hanem a munkából a balsorsból is. (Ugy van! Ugy van!) Az Isten őt tartsa meg a magyaroknak, a magyarokat önék! (Élénk tetszés, taps.)

Egyenként szeretnék most köszönetet mondani azoknak, a kik üdvözöltek engem. Engedjék meg, hogy elsősorban Apponyi Albert grófnak köszönjök.

Még kisdíák koromban, a mikor a szintaxist tanultuk, tanultam egy latin mondatot, a mely mind a mai napig emlékezetemben van. Példaképpen az volt felemlítve, hogy Nagy Sándor, a mikor ázsiai hadjárataiban eljutott Akhillesz sírjához, így kiáltott fel: Oh, te boldog ifju, kinek megadatott, hogy Homer mondjon rólad éneket. (Nagy tetszés, taps.) Boldog vagyok, hogy megértem azt a napot, hogy Apponyi Albert gróf mondjon rólam éneket. (Taps.) Nemcsak az a megfizetetés, hogy ő mondta és nemcsak az az öröm, hogy ilyen közönség előtt mondta én rólam, hanem az is, hogy ha mindaz a jóakarát, mindaz a nemes érzelmek, a mely az itt elhangzott beszédek sugallta, valamiképpen megéled, de az idők rácafolnak, a mi azt jelenti, hogy az én ugynevezett érdemeim mind elhalványulnak az életben — nekem a halhatatlanság akkor is biztosítva van, mert ő szólott rólam.

Felemlítette a harcokat, a melyekben fegyvertársam, inkább mondhatnám fegyverhordozója voltam. Életem, küzdelmeim legszebb ideje az, mert az életem boldogsága mindig az volt, ha én az igazságnak méltó képviselője mellett szolgálatot teljesíthettem. Ha a mai időkben visszatérek azokra, akkor azt kell mondanom, hogy mi harcoltunk olyan jelek alatt, olyan igazságokért, olyan eszményekért, a melyeket ma uton és utfélen hallunk. Akkor azonban ezért gáncs, üldözés és bánatom járt, ma mandátum jár érte és dicsőség. Én hálás vagyok Apponyi Albert grófnak azért, hogy szolgálhattam és hálás vagyok azért is, hogy itt ma tanúságot tett arról, hogy hiven, becsületesen és őszintén szolgáltam. (Nagy taps.)

A főváros igen tisztelt képviselője, a polgármestere is megtisztelt üdvözlésével és azt mondotta, hogy munkámmal nagy szolgálatot tettem a fővárosnak, különösen azzal, hogy a Népszínházat megteremtettem.

Elismerem azt, hogy a Népszínház ennek a városnak a megmagyarosításában, kultúrájában, felémlésében erősege volt. Mikor mi néhányan annak idején összeültünk és azon töprengtünk, hogy ezt a színházat építsük-e, akkor Pest nem olyan volt, mint ma. Akkor én szegény fiu voltam még minden tekintetben, ismeretlen, telve rajongással, a kin megcsett az, hogy egyszer a budapesti utcán egy koldus magyarul szólított meg, odaadtam utolsó halosomat, annyira örültem, hogy magyarul szólítottak. Pedig az ideálom már akkor az volt, hogy kolduljanak más nyelven, magyarul parancsoljanak. (Derült ség, nagy taps.)

Midőn megköszönöm Sipőcz barátomnak azokat a szép szavakat, a melyeket hozzám intézett, viszont egy kívánságom volna és ez az, hogy ő az ő fiatal idealizmusával, fiatal tetterejével, fiatal lelkeségével éljen azoknak az eszméknek szolgálatában, a melyeket mi óhajtottunk szolgálni azokkal, a kik közül már sokan nincsenek — emelje fel ezt a visszacsuszolt Budapestet oda arra az utra, a melyen elindultunk. Akkor azzal kecsgetlünk magunkat, hogy ebből a városból kétmillió lakosságú várost

Újságírók Egyesülete azt nyújtja Neked, a mive közel háromévtizedes főnállása óta még nem tün tetett ki senkit: Indítványomra egyhangú lelkesedéssel az egyesület örökös tiszteltbeli elnökévé választott meg. A mikor az erről szóló határozatunkat át nyújtom, arra kérék, ne csak elnökünk légy, de vezérünk is. Mert nagy vezérre van szükségünk kéltő harcunkban, melyet meg kell vívunk magyar hazánk ragyogó föltámadásáért és a magyar sajtó szabadságáért. A Te kezbedbe adjuk a zászlót, vezess bennünket győzelemre.

Hosszantartó tapssal és éljenzéssel fogadta a közönség Márkus megkapó szavait.

Utána Ivánfi Jenő, a Nemzeti Színház művésze szavalt el Szávay Gyulának alkalmi költeményét. (A költeményt lapunk mai tárcarovatában közöljük.) A közönség mind a költőt, mint az előadóművészt igen melegen ünnepeite.

csinálunk, a mely színmagyar, csupán magyar és akkor az ország egy ilyen fővárossal leförlhetetlen. Ezt nem érthették el, mert az ország leförlött. De ugra kezdjük most a pálvát. Sok panasz, sok kifogás éri ezt a várost, hogy vegyes, nem egységes nem az, a minek kellene lennie egy magyar fővárosnak. Mi ezt elismerjük, mert mi ezt a várost benépesítettük, azonban mi ezt a várost nem nevelhettük, munkánkat nem tekintettük befejezettnek. Célunkat nem tudtuk elérni, mert közbejötték a világesemények, a melyek minket letörttek. De méltóztassék ennek a városnak minden hibáját megbocsátani, mert ez a város nem volt még kifejlödvé, olyan volt, mint egy nagy hordó must, a mely forrott, a melynek hivatása volt, szinarany borra legyen, de időnek előtte ránk jött a szerencsétlenség, a főváros nem forrhatott ki. Remélem azonban, el fogjuk ezt érne Sipőcz barátom vezetése alatt, a ki a város élén áll.

A mi a tudomány és irodalom, az Akadémia, a Kisfaludy-Társaság, a Petőfi-Társaság gyönyörű szavait, Herczeg Ferenc barátom megható vallomásait illeti, azokat köszönettel fogadom. Én — sajnó — a publicisztikának, az újságírásnak, mindig ennek a kedves, szeretetreméltó, de felületes foglalkozásnak voltam egyik legénye, és így a tudomány számára igen keveset produkáltam; a mi azt a kedvezést adja nekem, hogy az Akadémia még mindig azt háheji rólam, hogy több van bennem a tudományból, mint a mennyit mutatok. (Derült ség.) De mögöttünk, munkánk mögött mindig a tudomány, mindig az Akadémia és mindig az irodalmi társaságok szelleme lebegett, különben nem tudtuk volna hivatásunkat úgy teljesíteni, mint ahogy olyan fényesen lefestette Apponyi Albert gróf beszédében a mi működésünket.

Én a magam részéről hálás vagyok az Akadémiának és minden tudományos társaságnak, mert a tudományos társaságok azok a nemzeti szervezetek, a melyekből minden megújulás fakad.

Az újságírás az én fölfogásom szerint a legnagyobb alkotása a modern szellemnek. Az újságírás a legszebb, a legbefolyásosabb tényezője az idők életének. Az újságírók hozzáférhetnek a haladásnak olyan máskülönbözőn hozzáférhetetlen tényezőihez, a melyekhez semmiféle más hatalom tartósan hozzáférni nem tud. De a kormányhatalom se katonai hatalom, se pénzhatalom, sem semmiféle más erő nem tudja a maga befolyását elvinni odaig, a hová a zsurnalisztika elviszi. Mert ő mindennap, szakadatlan sorozatba beállít a lakásokba, beállít a családokba, kiáll az utcára, beállít a kávéházakba, minden nyilvános helyre, és ott a maga meggyőződéset, a maga igazságát, a maga szellemét, a maga irányát az emberek fülébe sugdossa. Teszi ezt állandóan napról-napra és olyan tényező, mint a természetnek a harmat. Minden nap beharmatozza az egész világot, és lassan, biztosan eléri a maga célját. (Nagy tetszés.)

Mi is hibáztunk. Mi újságírók is hozzájárultunk a katasztrófához, a mely érte ezt a nemzetet. Nekünk kell elsősorban levonnunk annak következményét, a mit tettünk, mert mi vagyunk hivatva, hogy azt helyrehozzuk megint. Nekünk kell tennünk arról, hogy ezt a nemzetet fölleveníteni segítsük, mert a mi segítségünk nélkül nincs az a hatalom, a mely fel tudja emelni, mert az újság a nemzetnek a szeme, a nemzetnek a füle, a nemzetnek a szája, a nemzetnek minden orgánuma, a mely mindennap beszél, szakadatlanul dolgozik, elhárítja, tallanul befolyásolja a lelkeket, a szellemeket és formálja az embert. Tegyük fogadalmat, hogy ezt a kötelességünket lelkesen, tisztességesen és sikerrel fogjuk végezni. (Hosszantartó, lelkes taps.) Ezen fordul meg a nemzet sorsa.

Végül hagytam köszönetemet a kormánynak, a mely megtisztelt azzal, hogy képviselőjét elküldte és közben a kormány elnöke is megjelent. (Felkiáltások: Eljen Teleki Pál gróf! Taps.)

A mikor a kormányt köszöntöm és a kitüntetést megköszönöm, fölhasználom az alkalmat arra, hogy ezt a céhet, ezt a mesterséget, a melyet gyakorlunk, szeretetbe és gondjajba ajánljam. Ezekben

nehéz időkből minden szó nehéz. Ma könnyű do-
 on semmi sincs, de az újságot kezelni, ezt a kényes
 portekát és hatásait, befolyását a nemzet hasznára
 fordítani, az elsőrangú föladat, a melyben a kor-
 mány nekünk nagy segítségünkre lehet. Tiszteit kö-
 zönség! Azt én még nem hallottam a világlörbéné-
 lemben, hogy egy hadvezér a maga katonáit, a mi-
 kor glédába, csatasorba állítja őket és elviszi az
 elönséget megverni, akkor azokat megköltözte volna.
 (Hosszantartó, zajos derűlttség.) Ellenkezően, azok
 kezét-lábát fölszabadítja, fegyvert ad kezükbe. (Óriás
 tetszés. A közönség lelkesedéssel pattan föl helyéről
 és percekig tapsolta Rákosiinak színparkozó ötletét.)
 hogy arathassák a diadal babérrerdeit, a mire szük-
 ség van, hogy a nemzetet újra fölemeljék.

— A költőnek küldöm utolsó szavamat, Szávay
 Gyulának, a ki megragadó versben, fenomenális kép-
 ben, a melyben én igen kevésbé ismerek magamra
 (Hosszantartó derűlttség.), üdvözölt. Alkalmassint ő
 neki lesz igaz, mert az ember magát soha nem is-
 meri. (Tetszés, derűlttség.)

Rákosi beszédének befejezésével újra fölhar-
 szni az éljenzés és viharzott a taps. A közönség
 helyéről fölemelkedve, szünni nem akaró ovációval
 övezte Rákosi Jenőt.

Ezután a dalárda a Himnuszt énekelte el, a
 melyet József kir. herceg és a közönség állva hall-
 gatólt végig.

Következett az ünnep második része, a mely-
 nek során az egyes küldöttségek sorra járultak a
 jubiláns elé és hódoló szavak kíséretében egy-egy
 szál virágot nyújtottak át neki.

Rákosi Jenő megindult szavakban mondott
 köszönetet az ünneplésért és az üdvözléséből két
 momentumot emelt ki. A Lipótvárosi Kaszinó a
 maga százezer koronás, az Újságkiadók Szindikátusa
 a maga ötszázezer koronás alapítványával, a Du-
 nántúli Közművelődési Egyesület az első kultúr-
 ház létesítésével és a többi kisebb adományozók, a
 kik névtelenek óhajtottak maradni, a mai ünnepet a
 magyar kultúra anyagi áldozataival való szolgálatával
 költötték össze. Az elszakadt területekről jöttek üd-
 vözlétre azt válaszolja: A gondolat, a kultúra, a
 szellem fegyverei átrepülnek a határokon. Sugá-
 rozzon ki feléjük a mi gondolatainkból, a mi érzel-
 meinkből mindig az az érték, a mely alkalmas arra,
 hogy az ő szervedéseiket enyhítse, mélyeiket fok-
 kozza. De legfőképpen megkapott engem — mon-
 dotta végezetül — az az összesség, az az egység, a
 mely az üdvözlésből kiáradt. Az az illúzióm, hogy
 ebben az egységben a magyar nemzetet látom ma-
 gam előtt és halálával borulok le a nemzet előtt.

Viharos taps és éljenzés követte Rákosi Jenő
 szavait, a melyekkel a szép ünnepszeg véget ért.

Díszelőadás a Nemzeti Színházban.

A színházak nagy hete megkezdődött és a
Nemzeti Színház ma este előadta Rákosi Jenő
Endre és Johanna-ját. Ez a beköszöntője a Rákosi-
 hélinek. Az est külsőségeiben a régi nagy, forró, szí-
 nes színházi esték jegyében folyt le, bensőleg pedig
 mély, meleg és szerető érzéssel telített volt. A darab
 előadása előtt *Császár Elemér* tartott tartalmas elő-
 adást. Egy ilyen rövid lélegzeti dologban, meg-
 kapó művészettel és tömörséggel rajzolja meg Rá-
 kosi Jenő drámairól munkásságát. Rákosi Jenőt,
 kinek föllépése meghozta az új romantikus iskola
 diadalát és elsöpönte a színpadról a prózában és
 köznapiságban fuldokló színműirodalmat. Új irányt
 nyitott, új formát teremtett, sőt új színész-
 nemzedéket nevelt. Császár előadását nagy tetszéssel fo-
 gadták. Utána *Ivánfi* szavazta el Szávay Gyula ver-
 sét. Az előadás lelkes és szárnyaló volt. A színészek
 is ünnepelték Rákosi Jenőt, a mennyiben tehetségük
 legjavát adták. *Márkus Emma, Kiss Ferenc, Pethes,
 Molnár László Fáy Szeréna, Abonyi, Kürthy, Mi-
 hályfi, Rózsahegyi, Csillag Teréz, Hegyesi Mari,
 Molnár Rózi, Mátrai Erzi* és a többiek is mind szí-
 nesek, erősek, lendületesek voltak. A közönség föl-
 állva, forró tapsal, nagy éljenzéssel tüntetett Rá-
 kosi Jenő mellett, ki előbb páholyából köszöntte
 meg az üdvözlést, majd a színpadon is megjelent.
 Sőt még a régi vastapsot is újra megismertük! Rá-
 kosi Jenő alakja megjelent a kis ajtóban, hol régen
 ünnepelt primadonnák szoktak kijönni. A fővárosi
 közönség ma az ősz költő lába elé tette szívét, sze-

retetét. Rákosi Jenő ime őt látja maga előtt hó-
 dólva azokat, a kik mindig mellette álltak és azo-
 kat, a kik ime hozzá megtértek. Boldogan szorítja
 szívéhez őket, mert a magyarság katonái most már
 ezek mindnyájan.

Egy nagyon kedves, bájos üdvözlöt volt a
 B'ahancé. Mezei virágból kötött bokréla és ez a pár-
 sor: „Édes Jenő! Ezt a pár szál virágot fogadd szí-
 vesen, Paczor Boriska kötötte csokorba „Éjjel az
 erdőn”. A mai szép ünnep alkalmából szíve egész
 melegével, nagy szeretettel üdvözöl gyengélkedő,
 öreg barátod, Lujza”.

Az előadáson őt láttuk József királyi herce-
 get családijával és majdnem mindenkit, ki számot
 tesz a politika, a művészet, az irodalom világában.

(D. L. L.)

Az *Apolló Kabaré* is kivette részét Rákosi
 Jenő ünnepléséből. A szombati előadáson *Szent-
 iványi Béla* elszavazta Szávay Gyulának erre az al-
 ka'omra irt nagyhatású prólogusát.

Küldöttségek Rákosi Jenőnél. A napilapok szindikátusának ténnyillós alapítvány.

Rákosi Jenőt a lakásán is több küldöttség ke-
 resté föl a mai nap folyamán. Így az Euró-
 pai Utipodgyász Biztosító Részvénytársaság igaz-
 gatóságának és tisztviselő karának egy deputációja
Szilágyi Artur Károly dr. miniszteri tanácsos vezé-
 lésével.

A budapesti napilapok kiadótulajdonosai
 ma délelőtt tisztelegtek Rákosi Jenőnél. Az üd-
 vözlő beszédet *Vérsi József* mondta s szavait azzal
 fejezte be, adja az ég, hogy Rákosi Jenő még élet-
 ben lássa a magyar nemzetnek azt a fellámadását,
 melynek reményét ő csepegteti napról-napra szí-
 vünkbe s mely reményt ő igyekszik ragyogó tollá-
 val és hitével mindannyiunkban ébren tartani. Vég-
 gül bejelentette, hogy a mai ünnep alkalmából a
 lapok kiadótulajdonosai Rákosi Jenő nevére 500.000
 koronás alapítványt tettek az újságírással össze-
 függő jótékonyági és kulturális célokra és ennek
 az alapítványnak kamait évente Rákosi Jenő ren-
 delkezésére bocsátják, hogy ezekre a célokra oda-
 ítélje. Rákosi Jenő meghatóltan köszönte meg az
 üdvözlést és az alapítványt, mely mint mondta,
 nemcsak az ő nevét, hanem az alapítókét is meg-
 fogja örökíteni, mert a legszebb és legemlékező-
 sebb ünneplés szerinte az, mely nemcsak szép szá-
 vakban, hanem jó cselekedetekben is kifejezésre
 jut. A szindikátus elnöke, *Agai Béla dr.*, a ki beteg,
 levélben üdvözölte Rákosi Jenőt.

A *Budapesti Hírlap* igazgatósága nevében
Perényi Zsigmond báró, Szász Károly és *Lándor
 Tivadar* üdvözölték Rákosi Jenőt.

A Lipótvárosi Kaszinó irodalmi pályadíjai.

A Rákosi-jubileummal kapcsolatban a Lipót-
 városi Kaszinó a magyar nyelv fejlesztésére és a
 magyar irodalom serkentésére 1920-tól kezdődően
 öt éven keresztül 20—20.000 korona, összesen száz-
 ezer korona pályadíjat tűzött ki. A pályadíj
Lipótvárosi Kaszinó Rákosi Jenő díja nevet viseli.
 A pályázat feltételeit a Magyar Tudományos Aka-
 démiának és a Kisfaludy Társaságnak elnökei a
 kaszinó kiküldöttjeivel együttesen fogják megállá-
 pítani. Az adományozást a Lipótvárosi Kaszinó ne-
 vében *Baracs Marcell* az üdvözlések során jelen-
 tette be a jubilánsnak.

Politikai események.

A miniszterelnök a kormányzónál.

Teleki Pál gróf miniszterelnök ma délelőtt ki-
 hallgatáson jelent meg a kormányzónál.

A béke ratifikálása.

A kormány, mint már megirtuk, a béke rati-
 fikálásáról szóló törvényjavaslatot mindenekelőtt
 pártközi értekezlet elé terjeszti, hogy a javaslat tár-
 gyalási módját megállapítsák. Az értekezletet hétfőn
 vagy kedden tartják meg.

Miniszteri értekezlet.

Ma délután *Teleki Pál* gróf miniszterelnök,
 utóbb *Vass József* közelmelőző miniszter elnöklésé-
 vel a gazdasági miniszterek az élelmezés és a kivitel
 dolgában értekezletet tartottak. Mint *Vass József*
 miniszter kijelentette, különösen a külső kereskede-
 lem irányának megvitatásáról esett szó, továbbá az
 exportról. Némely terményben ugyanis némi fölös-
 legünk van, a melynek értékesítése az ország érdeke.
 A gazdasági tanácskozást folytatni fogják, hogy
 megállapítsák, melyik miniszter minő terménnyel
 rendelkezik és minő föltételek mellett exportálhat-
 juk a fölösleges terményeket.

Andrássy Gyula az új pártalakulásról.

Andrássy Gyula gróf ma a Pester Lloyd-ban
 nyilatkozik a politikai helyzetéről, a melyről az a
 véleménye, hogy *huzamosabb ideig nem tartható
 fenn. A földbirtokreform elintézése után Andrássy
 szerint, természetesen új pártalakulás szükségé fo-*

TÖRÖK

Egy millió korona

nyerhető az alatt álló számokkal.
 Válasszon és rendeljen ezek közül!

MINDEN MÁSODIK SORSJEGY NYER!

6274	10235	25909	40453
42435	42811	46360	57974

Összesen 15 millió 675.000 K sorválnak ki kész-
 pénzben. Főnyeremények: 600.000,
 400.000, 200.000, 100.000, 90.000, 80.000 stb.

Sorsjegyárak: 1/4 68 K, 1/2 84 K, 3/4 17 K, 1/8 8.50 K

Török A. és Tsa Bankház R.-T. Budapest,
 IV. Ker., Szervita-tér 3/a

Fenti sorsjegyek csakis bankházunkban vásárolha-
 tók, vagy postán (utalv., lev.-lapon) megrendelhetők

TÖRÖK